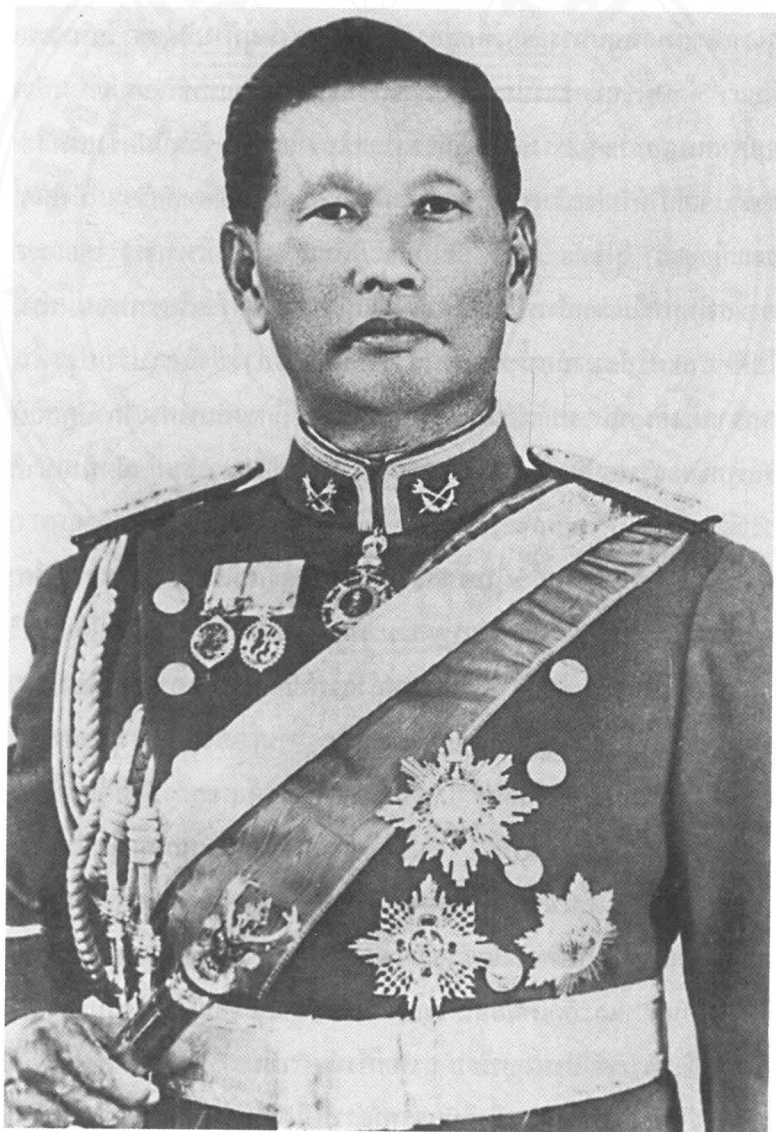

กรุงเทพฯตลอดจนการสร้างที่อยู่อาศัยในรูปของหมู่บ้านจัดสรรในนามของ “พิบูลฯ” ต่างๆ เช่นที่คลองประปาและพระโขนงในเขตกรุงเทพฯ และในส่วนที่สาม ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้มีการบูรณะโบราณสถานขึ้นเป็นครั้งแรกอย่างจริงจัง แต่ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการบูรณะที่ผิดหลักวิชา ทำให้การบูรณะที่อยุธยา สุโขทัย และศรีสัชนาลัย ผิดพลาดหลายประการ โดยเฉพาะที่อยุธยาในกรณีมณฑปพระมงคลบพิตร และเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ ส่วนที่สุโขทัยและศรีสัชนาลัยนั้นดำเนินการไปแค่การถางป่าและปรับปรุงพื้นที่ นอกจากนี้จอมพล ป. พิบูลสงครามก็ยังจัดให้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับ 25 พุทธศตวรรษ หล่อพระพุทธรูปบูชา 25 พุทธศตวรรษ จัดทำหนังสือประวัติของทุกจังหวัด ฯลฯ

ในส่วนของการฉลองในพระนครนั้น ทำใหญ่โตที่ท้องสนามหลวง มีการบวชพระ 2,501 รูป มีการแห่ขบวนพุทธพยุหยาตราชลมารค โดยนำเรือพระราชพิธีซึ่งระบับใช้ไปถึง 25 ปีภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ออกมาแห่แทนให้ประชาชนชมเป็นครั้งแรก งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่จอมพล ป. พิบูลสงครามได้เคยกล่าวไว้เกี่ยวกับงานพุทธบรมมณฑล จังหวัดสระบุรี นั่นคือ “ญี่ปุ่นได้คิดจะเอาชนะเราในเรื่องนี้ โดยจะเข้าไปอยู่ในพื้นที่หลังแนวรบของกองทัพที่ 2 คือระหว่างลพบุรีและสระบุรี ผมจึงได้เอาพระเจ้าช่วยโดยจัดการประกาศสร้างพุทธบรมมณฑลในบริเวณนี้ทันที” และก็ดูเหมือนว่าในกรณีปี 2500 นั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามก็คงจะนำ “พระเจ้าช่วย” พร้อมๆ กับการนำ “ประชาธิปไตยมาช่วย” แต่ก็น่าสนใจว่าโครงการดังกล่าวซึ่งมีนัยยะทางการเมืองก็หา “ช่วย” ได้ไม่ เป็นที่น่าสังเกตว่างานฉลอง 25 พุทธศตวรรษถูกจัดเป็นงานของจอมพล ป. พิบูลสงครามโดยเฉพาะ และในวันที่ 12 พฤษภาคม ที่มีหมายกำหนดเปิดงาน

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก ได้เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 ภายหลังการที่สร้างความชอบธรรมให้กับการยึดอำนาจครั้งนี้คือการเลือกตั้งสกปรกเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2500 และหลังจากนี้ไปประเทศไทยก็เริ่มเข้าสู่ยุคเผด็จการทหารอย่างสมบูรณ์

นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มีได้เสด็จ ข้าราชการสำนักพระราชวังแจ้งว่าทรงประชวร พร้อมทั้งมีข่าวว่าจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็ไม่ไปร่วมงานก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบต่อรัฐบาลซึ่งเพิ่งประสบปัญหาจากการเลือกตั้ง “สกปรก” มาเพียง 2 เดือนก่อนหน้านี้

อีกไม่ถึงสองเดือนต่อมา สัญญาณของการแตกสลายของการเมืองสามเส้าก็ปรากฏชัด กล่าวคือได้มีการขอจดทะเบียนพรรคการเมืองใหม่ขึ้นเมื่อ 2 กรกฎาคม คือ พรรคสหภูมิ ซึ่งมี นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ (ส.ส.เชียงใหม่) เป็นหัวหน้าพรรค นายสงวน จันทรสาข (ส.ส.นครพนม เดิมอยู่พรรคเสรีมนังคศิลา) เป็นเลขาธิการ พรรคสหภูมิได้ดึง ส.ส. จากพรรคเสรีมนังคศิลา มาร่วม 10 คน และดึง ส.ส. จากพรรคอื่นๆ และที่ไม่สังกัดพรรคมาร่วมได้อีก 20 คน จากการที่นายสงวน จันทรสาขซึ่งเป็นน้องชายต่างมารดาของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็เป็นที่เด่นชัดว่าพรรคนี้เป็นฝ่ายของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และเป็นการชี้ให้เห็นถึงการแยกตัวออกมาจากพรรครัฐบาล

เดือนสิงหาคมถัดมาสถานการณ์ก็สุกงอม และคลื่นที่กระหน่ำต่อรัฐบาลก็ตามมาเป็นระลอกในเดือนนี้ คือ กรณีอีสานแล้ง กรณีป่าไม้เขื่อนภูมิพล กรณีการเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาผู้แทนราษฎร กรณีการให้ข้าราชการการเมืองออกจากการทำงาน และการลาออกจากตำแหน่งทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และคณะ ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้ กล่าวคือในกลางปี 2500 ซึ่งตรงกับฤดูทำนายนั้น ปรากฏว่าเกิดฝนแล้งขนาดหนักขึ้นในภาคอีสาน เมื่อทำนาไม่ได้ชาวอีสานก็หลั่งไหลเข้ามาหางานในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก ถึงกับที่สถานีรถไฟหัวลำโพงแออัดยัดเยียด นิสิตนักศึกษาได้ตั้งหน่วยฉุกเฉินเข้าช่วยเหลือ อีสานแล้งกลายเป็นเรื่องที่หนังสือพิมพ์และผู้แทนราษฎรพรรคฝ่ายค้านให้ความสนใจอย่างมาก และได้นำมาเป็นประเด็น

โจมตีรัฐบาลที่เพิกเฉยต่อปัญหา ซึ่งก็น่าสนใจว่ารัฐบาลกลับตอบโต้ด้วยการถือว่าเป็นเหตุการณ์ปกติ มีรายงานข่าวว่า จอมพลผิน ชุณหะวัณในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร กล่าวว่าการอพยพเข้าเมืองหลวงของชาวอีสานเป็นเรื่องธรรมดา และความยากจนที่ถึงกับต้องกินเขียดและกิ้งก่าก็มีใช้เรื่องผิดปกติของชาวอีสาน สร้างความไม่พอใจในหมู่มหาชนยิ่งขึ้น ในเวลาเดียวกันหนังสือพิมพ์ เช่น *สยามนิกร* ก็รายงานถึงความแห้งแล้งในอีสานถูกซ้ำเติมด้วยการที่ตักแตนลงกินข้าวเสียหายหนักในมหาสารคาม และบรรดา ส.ส. จากอีสานก็นำเรื่องนี้เปิดอภิปรายทั้งในสภาและสนามหลวง เช่น นายบุญคง บุญเพชร (พรรคเสรีชน ส.ส.มหาสารคาม) ประณามว่ารัฐบาลสนใจแต่เพียงคนร่ำรวยเพียงหยิบมือในเมืองหลวง และพูดว่าชาวอีสานจะถูกซื้อขึ้นหากไม่ได้รับความช่วยเหลือ พร้อมๆ กันนั้น พรรคชาติปัตย์ก็ร่วมในการโจมตีรัฐบาลและออกหาเงินช่วยเหลือชาวอีสาน ทำให้รัฐบาลต้องเร่งดำเนินการบางประการ วันที่ 10 สิงหาคม ได้ส่งพลตำรวจตรีละม้าย อุทยานานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร ออกไปสำรวจสภาพความแห้งแล้ง แต่การสำรวจครั้งนี้ก็กลับเป็นผลร้ายต่อรัฐบาลอีก เพราะมีรายงานข่าวว่าสำรวจจากทางอากาศโดยใช้เฮลิคอปเตอร์และกลับมารายงานว่า “ไม่มีปัญหา” หลังจากนั้นไม่นาน จอมพลผิน ชุณหะวัณ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรก็ออกสำรวจอีก “โดยทางอากาศ” และกลับมารายงานว่า 40% ของที่นาในอีสานอยู่ในสภาพดี อีก 50% อยู่ในสภาพพอใช้ได้ และยังคงกล่าวว่า การที่มีข้าวแล้งและการที่คนอีสานอพยพเข้าเมืองหลวงนั้นมาจากการยุ้งของคอมมิวนิสต์ ซึ่งสร้างความคับแค้นให้กับบรรดา ส.ส.อีสาน นักการเมืองฝ่ายค้าน นักหนังสือพิมพ์ และนิสิตนักศึกษาเพิ่มยิ่งขึ้น³⁰

ดาวน์โหลดจากระบบ TUDC โดย นายฤทธิธ ผนวกระ 12/04/2564

ในขณะที่เรื่องของอีสานแล้งยังไม่ทันจางหายไป ก็มีเรื่องอื่นๆ

สันคลอนรัฐบาลตามมาติดๆ นั่นคือเรื่องสัมปทานป่าไม้ภาคเหนือและการที่ อธิปัตติกรมป่าไม้ (นายเทียม คมกฤช) ถูกปลดโดยไม่มีสาเหตุแจ้งชัด เรื่องนี้มีอยู่ว่าในระยะนี้รัฐบาลได้เงินกู้จากธนาคารโลกมา 66 ล้านดอลลาร์ เพื่อทำการก่อสร้างเขื่อนภูมิพล (ยันฮี) ที่จังหวัดตาก เพื่อกันแม่น้ำปิง เขื่อนนี้มี ความสูงประมาณ 500 เมตร และจะทำให้มีโรงงานไฟฟ้าแรงสูง 2 โรง โครงการก่อสร้างเสร็จภายใน 6 ปี (2506) เงินกู้นี้เสียดอกเบี้ยละ 5.57 % จ่ายคืน ในระยะยาว 25 ปี ส.ส.ฝ่ายค้านไม่พอใจในเรื่องดอกเบี้ยซึ่งจะเสียถึงปีละ 72 ล้านบาท อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวก็ผ่านไปได้ และไม่มีการอภิปราย มากมายในสภาฯ แต่กรณีก็มาฉาวโฉ่จากการที่อธิปัตติกรมป่าไม้ถูกปลดในข้อหา ว่าขาดประสิทธิภาพ นายเทียม คมกฤชนำเรื่องนี้ออกสู่มหาชนทางหนังสือพิมพ์ โดยกล่าวว่าเวลาที่ตนถูกปลดนั้นเพราะขัดผลประโยชน์ของจอมพลผิน ชุณหะวัณ ซึ่งต้องการจะตั้งองค์การป่าไม้ โดยรวมบรรดาบริษัทป่าไม้ต่างๆ เข้าอยู่ในเครือ ของตน ทำการผูกขาดกิจการป่าไม้ทั้งหมด และที่สำคัญก็คือในการสร้างเขื่อน ภูมิพล ก็จะต้องมีการตัดไม้ในบริเวณนั้นซึ่งเต็มไปด้วยไม้สักที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง ในประเทศไทย มีมูลค่าถึง 1 พันล้านบาท จอมพลผิน ชุณหะวัณต้องการจะ ผูกขาดผลประโยชน์โดยอาศัยตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรของตน เป็นฐานสำคัญ ดังนั้นเมื่อตนขัดขึ้นจึงถูกปลด ขาวนี้ได้สันคลอนเสถียรภาพ ของรัฐบาลอย่างมาก และที่น่าสนใจก็คือ ฝ่ายของนายเทียม คมกฤชก็ได้วิ่ง เข้าหาจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพื่อขอความเป็นธรรมด้วย ทำให้การแตกแยก และระแวงสงสัยระหว่างเส้าทั้งสองยิ่งทวีขึ้น

น่าสังเกตว่าในวิกฤตการณ์และความตึงเครียดดังกล่าว จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับหาทางแก้ด้วยการเรียกร้องให้ข้าราชการการเมืองเลิกยุ่งเกี่ยว กับธุรกิจ ซึ่งเป็นความพยายามที่จะตัดฐานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (และ

อาจจะทั้งของฝ่ายชวยราชครู) วิธีการดังกล่าวในสถานการณ์ปกติก็คงเป็นเรื่องที่ต้องด้วยหลักการ ที่นักการเมืองจะไม่ใช้ตำแหน่งและอิทธิพลของตนแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ในสถานการณ์ของความขัดแย้งและตึงเครียดทางการเมืองนี้ ก็กลายเป็นมาตรการสุดท้ายที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แดกกลุ่มออกจากรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ตอบได้ด้วยการลาออกจากตำแหน่ง รัฐมนตรีกลาโหมและสมาชิกสภาประเภสอง (20 สิงหาคม 2500) ซึ่งก็ทำให้กลุ่มทหารค่ายสี่เสาเทเวศร์ลาออกตามเป็นกระบวน คือ ถนอม-ประภาส พลอากาศโทเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร พลจัตวา กฤษณ์ สีวะรา ออกจากตำแหน่งรองเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลา และสมาชิกประเภสองในสายเดียวกันนี้ก็ลาออกตามมาอีก 46 คน

ดังนั้นในปลายเดือนสิงหาคม (วันที่ 29-30) พรรคฝ่ายค้าน 5 พรรค นำโดยพรรคประชาธิปัตย์และพรรคสหภูมิ ก็ร่วมกันเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อที่จะลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลใน 9 ประเด็น คือ ความไม่สงบเรียบร้อยและการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ การคลัง การต่างประเทศ การศึกษา การครองชีพของประชาชน การเศรษฐกิจ การป้องกันและปราบปรามคอรัปชั่น การรักษา วาจาสัตย์ การอภิปรายทั่วไปดังกล่าวนี้พรรคฝ่ายค้านไม่สามารถจะหา ส.ส. มาสนับสนุนให้ลงมติไว้วางใจได้พอ และก็ไม่สามารถผลักดันให้มีการออกวิทยุกระจายเสียงได้ ดังนั้นจึงผ่านระเบียบวาระไป แต่อย่างไรก็ตามการอภิปรายทั่วไปนี้ก็สร้างความสั่นเสทือนให้กับรัฐบาลอย่างมหาศาล (อาจจะใกล้เคียงกับการที่พรรคประชาธิปัตย์เคยเปิดอภิปรายทั่วไปโจมตีรัฐบาลพลเรือตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์สมัยก่อนการรัฐประหาร 2490 ต่างกันที่ว่ารัฐบาลสมัยนั้นยอมให้มีการถ่ายทอดวิทยุกระจายเสียงและเมื่อมีการลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐบาลก็ชนะ ทำให้ฝ่ายค้านต้องหันไปเล่นเกมการยื้ออำนาจร่วมกับฝ่ายทหาร)

ในการอภิปรายดังกล่าว พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ตกเป็นเป้าของการโจมตีอย่างหนัก โดยเฉพาะถูกกล่าวหาว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ปลอมให้หนังสือพิมพ์ที่ตนสนับสนุนอยู่ คือ *ไทยเสรี* พาดหัวข่าว เช่น “เจ้าผยอง”-“เจ้าล้างศาสนา”-“เจ้าจะตายโหง” หรือเพิกเฉยให้มีการปล่อยข่าวว่าทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แสร้งทำป่วยไม่ไปงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ยังถูกโจมตีอีกว่านำทองคำแท่งและธนบัตรปลอมที่ได้มาจาก Sea Supply Corporation (องค์กรบังหน้าของ CIA) เข้ามาเป็นเงิน 400 ล้านบาท เพื่อใช้ซื้อเสียงและหาฐานสนับสนุนทางการเมือง และที่หนักหน่วงที่สุดก็คือการอภิปรายของนายพีร์ บุนนาค (ส.ส. สุพรรณบุรี พรรคสหภูมิ เดิมอยู่พรรคขบวนการไฮด์ปาร์ค) ซึ่งกล่าวหาพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ว่า หมิ่นพระบรมเดชานุภาพด้วยการที่เคยพูดว่าในหลวงให้เงินพรรคประชาธิปัตย์ 7 แสนบาท และว่าในหลวงควรจะถูกจับตั้งแต่ตอนประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว นายพีร์ บุนนาคถูกให้ถอนคำพูด แต่ก็เห็นได้ว่าผลลัพธ์ก็ตกอยู่กับฝ่ายรัฐบาลเสียแล้ว และก็เป็นที่น่าสังเกตเช่นกันว่าการณีของการกล่าวหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพได้ถูกนำมาเป็นอาวุธทางการเมืองประหัตประหารฝ่ายตรงข้าม ดังที่เคยเกิดมาก่อนหน้ากรณีนี้และจะเกิดตามมาหลังกรณีนี้อีกหลายครั้ง (2490, 2516, 2519, 2534 เป็นต้น)

อีกเกือบ 2 สัปดาห์ต่อมาในวันที่ 13 กันยายน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคณะทหารอีก 58 นาย ก็ยื่นหนังสือคำขาดให้รัฐบาลลาออกทันที ทั้งยังให้พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ลาออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจอีกด้วย ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงครามได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีและยืนยันไม่ลาออก ถือว่าการกระทำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นกบฏภายในพระราชอาณาจักร

ดาวน์โหลดจากระบบ TUDC โดย นายกฤตธน พวงยะ หมดอายุ 12/04/2564

และในคืนวันที่ 14 กันยายนในขณะที่ยานทหารได้เตรียมการพร้อมไว้ รัฐบาล

ก็ได้ออกแถลงการณ์ว่า “บัดนี้ทางรัฐบาลได้พิจารณาข้อเรียกร้องของ ส.ส. ประเภท 2 ฝ่ายรัฐประหารที่จะให้ลาออกจากรัฐบาลไปทั้งหมด เพราะในปัจจุบันนี้รัฐบาลก็ได้ปรับปรุงให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยและเสียงเรียกร้องของประชาชนอยู่แล้ว อาทิเช่น ให้รัฐบาลถอนตัวออกจากการค้า ซึ่งมีรัฐมนตรีถอนตัวออกไปแล้วถึง 5 คน นอกจากนี้ก็ยังได้มีมติให้แยกข้าราชการประจำออกเสียจากข้าราชการการเมืองตามวิถีแห่งประชาธิปไตย ส่วนข้อเสนอที่จะให้ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ออกจากตำแหน่งอธิบดีตำรวจนั้น ก็ปรากฏว่า พล.ต.อ.เผ่า ก็ได้ลาออกไปแล้ว ข้อเสนอของคณะรัฐประหารเห็นว่าควรตกไปด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงไม่มีเหตุผลอะไรที่จะต้องทำให้คณะรัฐบาลจำเป็นจะต้องลาออกไปทั้งหมด”³¹

ในวันที่ 15 กันยายน มีการเปิดไฮด์ปาร์กที่สนามหลวงโจมตีจอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และก็มีการเดินทางไปยังบ้านพักสี่เสาเทเวศร์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพื่อแสดงความสนับสนุนต่อคำขาดของคณะนายทหาร เมื่อไม่พบจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้เดินทางนั้นก็เลยไปยังทำเนียบรัฐบาลซึ่งอยู่ไม่ไกลกันนัก และฟังประตู่ทำเนียบเข้าไป ในวันที่ 16 กันยายน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็ยึดอำนาจ กำลังของทหารได้แยกย้ายกันยึดสถานที่สำคัญและจุดยุทธศาสตร์ในเมืองหลวงได้ภายในเวลาไม่ถึง 1 ชั่วโมง พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ได้มอบตัวและขอเดินทางไปลี้ภัยในสวิตเซอร์แลนด์ ถูกให้ออกไปภายใน 12 ชั่วโมง ส่วนจอมพล ป. พิบูลสงครามได้หลบหนีไปทางชายแดนจังหวัดตราด ข้ามพรมแดนไปลี้ภัยในกัมพูชา (เป็นการชั่วคราว ก่อนที่จะไปพำนักอยู่ในญี่ปุ่นจนถึงอสัญกรรมในปี 2507) การเมืองไทยสมัยของคณะรัฐประหารก็จบลง และเริ่มบทใหม่ของประวัติศาสตร์การเมืองไทยว่าด้วยยุคสมัยของคณะปฏิวัติ

เชิงอรรถ

1. ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2475-2517) (กรุงเทพฯ : ช. ชุมชุมช่าง, 2517), หน้า 324-325.
2. ดู ปลาทอง (ประจวบ ทองอุไร), พรรคการเมืองไทย (พระนคร : ก้าวหน้า, 2508), ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, การเมืองและพรรคการเมืองของไทยนับแต่ยุคแรกถึงปัจจุบัน (พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2511) และ ดู เชาวนวิศ สุตลาภา, พรรคการเมือง, (กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517)
3. ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 174-200. และดู สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ.2481-2492 (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 209.
4. ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทย..., หน้า 503-504.
5. สมุทร สุรักขะ, 26 การปฏิวัติและรัฐประหารสมัย 2489-2507 (พระนคร : โรงพิมพ์การสื่อสาร, 2507), หน้า 370-371.
6. ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทย..., หน้า 497.
7. สุชิน ดันติกุล, รัฐประหาร 2490 (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), หน้า 16.
8. เรื่องเดียวกัน, หน้า 524-527.
9. Frank C. Darling, *Thailand and The United States* (Washington D.C. : Public Affairs Press, 1965), p. 42-43.
10. ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทย..., หน้า 528-529.
11. ดูรายละเอียดใน สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, ขบวนการเสรีไทย..., หน้า 225-226.
12. ดู สิริ เปรมจิตต์, ชีวิตและงานของพลเรือตรีวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2521), หน้า 594-604.
13. ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทย..., หน้า 513.
14. เกียรติ, เรื่องของนายควง (พระนคร : สำนักพิมพ์พินิจประชา, 2513), หน้า 263. และ พล.ร.ต.สังวร สุวรรณชีพ, อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2516), หน้า 152.
15. ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทย..., หน้า 545-547.

16. เรื่องเดียวกัน, หน้า 544 และดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน รายละเอียดและความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ในที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2489).

17. สรศักดิ์ งามจกรกุลกิจ, ขบวนการเสรีไทย..., หน้า 226.

18. ดู สุพจน์ ด้านตระกูล, นักการเมือง รัฐบุรุษอาวุโสปรีดี พนมยงค์ ลี้ภัยการเมือง รัฐประหาร 2490 (กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์, 2516).

19. ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทย..., หน้า 601.

20. ดู หัด ดาวเรือง, เบื้องหลังสังหารโหด 4 อดีตรัฐมนตรี (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2508)

21. John Coast. Some Aspects of Siamese Politics (New York : Institute of Pacific Relations, 1953), p.44. และประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทย..., หน้า 598-601.

22. Edwin F. Stanton, Brief Authority; Excursions of a Common Man in an Uncommon World, (London : Robert Hale, 1956), p.209.

23. ดู Benedict R. Anderson, In the Mirror; Literature and Politics in Siam in the American Era (Bangkok : Duang Kamol, 1985).

24. ดู สุเพ็ญ ศิริคุณ, “กบฏวังหลวง (26 กุมภาพันธ์ 2492),” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518)

25. ดูรายละเอียด สุดา กาเตอร์, “กบฏแมนฮัตตัน” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516) และ ดู น.ด.มนัส จารุภา ร.น., เมื่อข้าพเจ้าจี้จอมพล ป. (กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2517).

26. ทักษิณ เจริมเตียรณ, การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 103-108.

27. Alfred W. McCoy, The Politics of Heroin in Southeast Asia, (New York : Harper and Row, 1972), pp. 136-145.

28. ทักษิณ เจริมเตียรณ, การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์..., หน้า 120-122.

29. ดู ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทย..., หน้า 860-866.

30. ทักษิณ เจริมเตียรณ, การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์..., หน้า 143-145.

31. ขจัดภัย บรมพัฒน์, การเมืองและพรรคการเมืองของไทย..., หน้า 287-288.

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

50 ปีกรมประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : 2526.

กตัญญูกตเวทีแด่ 'าพณา จอมพล ป. พิบูลสงคราม. พระนคร : โรงพิมพ์กัณฑ์ประดิษฐ์, 2507.
กนดธีร สุภมกล. การวิเทศาษาของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2527.

กอบเกื้อ สุวรรณทัต-เพียร. นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลพิบูลสงคราม พ.ศ.2481-2487.
กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

กาญจนาคพันธุ์ (ขุนวิจิตรมาตรา). ยุคเพลง หนังสือ และละครในอดีต, เรื่องศิลป์ : 2518.

กุหลาบ สายประดิษฐ์. เบื้องหลังการปฏิวัติ 2475. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพานิช, 2490.

เกียรติ, เรื่องของนายควง. พระนคร : สำนักพิมพ์พินิจประชา, 2513.

เกียรติชัย พงษ์พานิชย์. การปฏิวัติ 2475. พระนคร : แพร่พิทยา, 2514.

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, การเมืองและพรรคการเมืองของไทยนับแต่ยุคแรกถึงปัจจุบัน
(พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2511).

คทาคำ. สุสานนักการเมือง. พระนคร : ผ่านฟ้าพิทยา, 2506.

คณะกรรมการจัดทำประวัติกองทัพไทยใน 200 ปี, ประวัติกองทัพไทย 200 ปี พ.ศ. 2325-2525.
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2525),

คำพิพากษาศาลพิเศษ พุทธศักราช 2482 เรื่องกบฏ. พระนคร : กรมโฆษณาการ, 2482.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. ปีศาจการเมือง. พระนคร : เอเชียการพิมพ์, 2511.

โฆษณาการ, กรม. ไทยเรียกร้องความยุติธรรม. พระนคร : โรงพิมพ์สาส์นศึกษา, 2484.

_____. ประมวลเหตุการณ์ในยุคใหม่ของไทย บทสนทนาระหว่างนายมัน ชูชาติ กับ
นายคง รักไทย ตั้งแต่ 8 ธันวาคม 2484 ถึง 20 กุมภาพันธ์ 2485. (จัดพิมพ์เนื่อง
ในงานฉกานกิจศพ นายทัต วิบูลย์จันทร์).

ความไหลดจาารณม TUDC โดย นายถกตรบ พากษะ พนดอายุ 12/04/2564
จรูญ ภูวานนท. ชีวิตการต่อสู้ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม. พระนคร : สำนักพิมพ์สุปราณี,
2495.

จอห์นสตัน, เดวิด บรูซ. สังคมชนบทและภาคเศรษฐกิจข้าวไทย พ.ศ.2423-2473.

พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม บรรณาธิการแปล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2530.

จักรปาด์ศรีสวัสดิ์สุทธิ์, หลวง. คำอธิบายธรรมเนียมอุปการครองแผ่นดินสยามเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ. พระนคร : โรงพิมพ์สยามบรรณกิจ, 2475.

จำรัส สุขุมวัฒนะ. แผนการปฏิวัติ. พระนคร : โรงพิมพ์บริษัทรัฐภักดี จำกัด, 2491.

จำลอง อิศวรรค์. ละครการเมือง. พระนคร : บริษัทสหอุปกรณ์การพิมพ์ จำกัด, 2492.

จิรวรรณนุสรณ์, สำนักพิมพ์. ผู้รวบรวม. ทำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงคราม ของ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และนายทวี บุญยเกตุ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จิรวรรณนุสรณ์, 2526.

จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. เกิดวังปารุสก์. 3 เล่ม พิมพ์ครั้งที่ 7 พระนคร : คลังวิทยา, 2514.

_____. เจ้าชีวิต. พระนคร : คลังวิทยา, 2505.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ สมภพ มานะรังสรรค์. บรรณาธิการ. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย จนถึง พ.ศ.2484. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์, 2524.

ฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ). X.O. Group เรื่องภายในขบวนเสรีไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เชษฐบุรุษ, 2522.

_____. บันทึกจอมพล. พระนคร : สำนักพิมพ์อุดม, 2488.

เฉียบ (ชัยสงค์) อัมพุนันท์, ร.ด.อ. มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, 2501.

เฉลิมเกียรติ ผิวฉนวน. ความคิดทางการเมืองของปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2529.

ชลอ ศรีสารกร, พล.ต.ต. สันติบาลใต้ดิน. พระนคร : สำนักพิมพ์อุดม, 2488.

ชัยอนันต์ สมทวณิช. การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย พ.ศ.2411-2475. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2523.

_____. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : พิมพ์, 2519.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 14 ตุลา คณะราษฎรกับกบฏบวรเดช. กรุงเทพฯ : ชมรมประวัติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ. สัตว์การเมือง. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัชติยา กรรณสูต บรรณาธิการ. เอกสารการเมือง-การปกครองไทย
พ.ศ.2417-2477. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และสุวดี เจริญพงศ์. บรรณาธิการ. การเมือง-การปกครองไทยสมัยใหม่
: รายงานการวิจัยทางประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย, 2522.

ชาวยุทธ์ เกษตรศิริ. 2475 การปฏิวัติของสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2535.

_____. เรื่องของสองนคร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เจ้าพระยา, 2524.

เชาว์วัธ สดลภา. พรรคการเมือง. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517.

ชิมเมอร์แมน, คาร์ล ซี. การสำรวจเศรษฐกิจในชนบทแห่งสยาม. ชิม วีระไวทยะ ผู้แปล
และเรียบเรียง. พระนคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2525.

ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. พระเกียรติประวัติของจอมพลเรือ จอมพลสมเด็จพระ
นครสวรรค์วรพินิต. พระนคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2507.

ดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระกระษัตริย์. ชุมชนปาฐกถาแสดงที่สามัคยาจารย์สมาคม. พิมพ์
ครั้งที่ 3 พระนคร : ศุภสภา, 2514.

_____. ประวัติบุคคลสำคัญ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2531.

ดิเรก ชัยนาม. การสิ้นสุดแห่งสภาพนอกอาณาเขตในกรุงสยาม. พระนคร : โรงพิมพ์
บำรุงนุกุลกิจ, 2479.

_____. ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2. 2 เล่ม. พระนคร : แพรวพิทยา, 2509.

เดือน บุนนาค. กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งพิสดาร. พระนคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478.

_____. ท่านปรีดี รัฐบุรุษอาวุโสผู้วางแผนเศรษฐกิจไทยคนแรก. พระนคร : เสริมวิทย์
บรรณาการ, 2500.

เดือน บุนนาค และไพโรจน์ ชัยนาม. คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ (รวมทั้งกฎหมาย
การเลือกตั้งด้วย). พระนคร : โรงพิมพ์นิติสาส์น, 2477.

_____. ระบบเผด็จการตามรัฐธรรมนูญ (โซเวียตฟิสิกซ์-เนชั่นแนลโซเชี่ยลลิสม์).
พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2480.

- ตรีศิลป์ บุญจรร. นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2523.
- ถวิล อยู่เย็น, พล.ต. ลำดับเหตุการณ์สำคัญในสงครามเรียกร้องดินแดนคืนจากอินโดจีน ฝรั่งเศสและสงครามมหาเอเชียบูรพา. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก นิเมชโยคม, ม.ป.ท., 2531.
- แถมสุข นุ่มนนท์. การทูตไทยสมัยรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- _____. ประวัติศาสตร์ไทย ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2520.
- _____. เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2521.
- _____. ยังเติร์กุ่นแรก : กบฏ ร.ศ.130. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เรืองศิลป์, 2522.
- แถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกฯ ทรงสละราชสมบัติ. พระนคร : โรงพิมพ์ศรีกรุง, 2478.
- ท. ประทีปเสน. จอมพล ป. ขุนศึกผู้ไร้แผ่นดิน. พระนคร : โรงพิมพ์พัฒนาการพิมพ์, 2507.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ. แปลโดย พรณี จักรพลรักษ์ และ ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- ทรงสุจรีต นวรัตน์, ม.ร.ว. และ นิมิตรมงคล นวรัตน์, ม.ร.ว. พรรคการเมืองสยามแบบต่างประเทศ. พระนคร : โรงพิมพ์เจตนาผล, 2481.
- ทวน วิริยาภรณ์, ผู้รวบรวม. พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระพุทธเจ้าหลวง พระมหาธีรราชเจ้า พระปกเกล้า และพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. ธนบุรี : ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2507.
- ทวี จุลละทรัพย์, พล.อ.อ. ขาดิเหนือสิ่งอื่นใด. กรุงเทพฯ : วรุฒิการพิมพ์, 2517.
- ทวี ธีระวงศ์เสรี. สัมพันธภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- ทวี บุญยเกตุ. คำบรรยายและบทความบางเรื่อง. พระนคร : ครุสภา, 2515.
- ทวารเกา (สละ ลิขิตกุล). เบื้องหน้า-เบื้องหลังพรรคประชาธิปัตย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์การเวก, 2521.

ทองเปลว ชลภูมิ. คำบรรยายเบื้องต้นแห่งกฎหมายเลือกตั้ง. พระนคร : โรงพิมพ์ศรีกรุง, 2477.

_____. ทริสตีเจินตรา พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2486.

ทิพวรรณ เจียมธีรสกุล. ปฐมบทรศนทางการเมืองของปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ : สถาบันสันติประชาธรรม, 2531.

ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอกมังกร พรหมโยธี. ม.ป.ท., 2509.

ที่ระลึกในงานรัฐพิธีพระราชทานเพลิงศพ พณฯ ดร.ตั้วลพานุกรม. กรุงเทพฯ : การพิมพ์ไทย, 2484.

ไทยน้อย. (เสลา เรขะรุจิ). พระยาพล. พระนคร : แพร่พิทยา, 2497.

_____. 25 คติกฎ. พระนคร : สำนักพิมพ์ประมวลสาส์น, 2513.

_____. ฝันร้ายประชาธิปไตย 42 ปี. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2517.

_____. 10 นายกรัฐมนตรี. พระนคร : แพร่พิทยา, 2502.

_____. หัวสิบบุคลลสำคัญ. 3 เล่ม พระนคร : แพร่พิทยา, 2503-2508.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมือง ในการปฏิวัติสยาม 2475. กรุงเทพฯ : สถาบันสยามศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2533.

_____. การปฏิวัติสยาม พ.ศ.2475. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร่วมกับ โครงการ 60 ปีประชาธิปไตย, 2535.

นรนิติ เศรษฐบุตร และชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ. บันทึกพระยาทรงสุรเดช. พระนคร : 2514.

_____. พรรคประชาธิปไตย : ความสำเร็จหรือความล้มเหลว กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

นรนิติ เศรษฐบุตร, และ สุริชัย ศิริไกร ผู้รวบรวม. ชีวิตระบัตินายกรัฐมนตรีไทยตั้งแต่ พ.ศ.2475-2529. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

นราธิปพงศ์ประพันธ์. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่น. วิทยาวรรณกรรม, พระนคร : แพร่พิทยา, 2506.

_____. ประวัติการทูตของไทย พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2507.

นายหนวย. (ศิลปชัย ชาญเฉลิม). เจ้าฟ้าประชาธิปไตย ราชันผู้นิราศ. พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2495.

- นเรศ นโรปกรณ์. 100 ปีพระยาพหลฯ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2531.
- นิมิตรมงคล นวรัตน์, ม.ร.ว. เมืองนิมิตรและชีวิตการกบฏสองครั้ง. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2513.
- นิยม สุรอร่งแพ่ง. ทหารเรือกบฏ “แมนฮัตตัน”. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2529.
- นิรันดร์ชัย และ คทาคำ. หลุมศพสยาม. พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2508.
- เนตร เขมะโยธิน, พลเอก. งานใต้ดินของพันเอกโยธี. พระนคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2510.
- เนตร เขมะโยธิน, พลเอก. ชีวิตนายพล. พระนคร : เขษมบรรณกิจ, 2510.
- บุญชนะ อัดถากร. บันทึกวิเคราะห์และวิจารณ์ 16 นายกรัฐมนตรีไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิศ.บุญชนะ อัดถากร เพื่อการศึกษาและวิจัย, 2526.
- บันทึกเชิงประวัติศาสตร์ 43 ปี เมื่อมวลชนเป็นใหญ่ในสยาม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประชาชน, ม.ป.ป.
- ประเจิดอักษรลักษณ์, หลวง. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พระนคร : มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477.
- ประยูร ภมรมนตรี, พล.ท. ชีวดี 5 แผ่นดินของข้าพเจ้า. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรตติ้ง, 2518.
- _____. บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ว่าด้วยกำเนิดความมุ่งหมายการปฏิบัติ ความสำเร็จและความผิดพลาด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2517.
- ประธรรณัน บุณมมาตร. หลวงวิจิตรวาทการกับบทละครประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2528.
- ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์. รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2475-2517). กรุงเทพฯ : ช.ชุมนุมช่าง, 2517.
- ปรีดา วัชรางกูล. พระปกเกล้ากับระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : หจก. การพิมพ์พระนคร, 2520.
- ปรีดี พนมยงค์. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิติเวช, 2513.
- _____. จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ถึง พระพิศาลสุขุมวิท เรื่องหนังสือจดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการใน แคนดี นิวเดลี และ สหรัฐอเมริกา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2522.
- _____. บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิติเวช, 2515.

ปรีดี พนมยงค์. ปรีดี พนมยงค์กับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

_____. หลักฐานสำคัญบางประการเกี่ยวกับสถานะของประเทศไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ภาค 1. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2521.

_____. ไทยหรือสยามจากบันทึกของนายปรีดี พนมยงค์และรายงานร่างสภารัฐธรรมนูญ พ.ศ.2504. กรุงเทพฯ : สันติธรรม, 2528.

ปลาทอง (ประจวบ ทองอุไร). พรรคการเมืองไทย. พระนคร : ก้าวหน้า, 2508.

พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม. บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

พระยามานวราชเสวี ครอบ 7 รอบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2517.

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี พระประศาสน์พิทยายุทธ (วัน ชูถิ่น). พระนคร : บริษัทการพิมพ์ไทยสามัคคี จำกัด, 2493.

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาเสวกโท พระยามโนปกรณนิติธาดา(ก้อน หุตะสิงห์). พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2492.

พิมพ์แจกในงานบรรจุอัฐินายพลเรือโท พระยาราชวังสัน (ศรี กมลนาวิน). พระนคร : โรงพิมพ์กรมอุทกศาสตร์, 2483.

พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพนายวิช ปานะนนท์. ม.ป.ท., 2490.

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอก หลวงสุทธิสารธรรม. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร, 2511.

พิริยะ ไกรฤกษ์ และเผ่าทอง ทองเจือ. ศิลปะหลัง 2475 โดยสังเขป. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

ไพโรจน์ ชัยนาม. การร่างรัฐธรรมนูญใหม่และบทความเรื่องรัฐธรรมนูญ. พระนคร : โรงพิมพ์พานิชสุกผล, 2488.

_____. ถ้อยอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ (โดยสังเขป). พิมพ์ครั้งที่ 2 พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2495.

ม.จ.วิวัฒน์ไชยอนุสรณ์. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2505.

มติมหาราษฎร. กองบรรณาธิการ. รวบรวม. หลวงประดิษฐมนูธรรม. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2527.

- มณี ศิริวรสาร, คุณหญิง. ชีวิตเหมือนฝัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2537.
- มนัส จารุภา น.ต. เมื่อข้าพเจ้าจี้จอมพล ป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2517.
- มนูญ บริสุทธิ. คณะรัฐมนตรี. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2508.
- มอเรลล์, เดวิด และริชาร์ด โดเนอร์. ประวัติทางการเมืองของ ดร.ปรีดี พนมยงค์. ศรีนยา บำรุงพงศ์ ผู้แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2526.
- แมน มนต์เมศรี. บันทึกอดีตนักการเมือง. กรุงเทพฯ : จินตาสันการพิมพ์, 2524.
- แมลงหวี่ (นามแฝง). ชุมชนวรรณคดีทางการเมืองของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2509.
- ไมตรี เด่นอุดม. ผู้แปลและเรียบเรียง. โลกพระศรีอารยของปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ : กราฟิการ์ต, 2516.
- โยชิกาวา, โทชิฮารุ. รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และสงครามแปซิฟิก. แปลโดย อาหาร ทุ่งธรรมสาร. เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 1/2528 (ธันวาคม 2528) : โครงการแปล ไทย-ญี่ปุ่น มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2528.
- โยเนะโอ อิซึอิ และ โทชิฮารุ โยชิกาวะ. ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี. มูลนิธิโครงการ ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2530.
- รอง สยามานนท์. ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- รายละเอียดและความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ในที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2489.
- รวบรวมคำแถลงการณ์และประกาศต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ประกาศแก่ข้าราชการฝ่ายทหาร พลเรือนและราษฎรทั่วไป. พระนคร : ศรีกรุง, 2476.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองพ.ศ.2475-2530. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2532.
- รายนามผู้จัดทำระบบ TUDC โดย นายกฤตธน พวงกะ หมดอายุ 12/04/2564
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ และ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. บรรณาธิการ. เสน่ห์ จามริก : รัฐศาสตร์กับการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

รุ่งฤทธิ์ สยามานนท์, ผู้รวบรวม. นโยบายรัฐบาลไทย 2475-2519. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ราเชนทร์ วัฒนปรีชากุล. ชีวิตการต่อสู้ของนักหนังสือพิมพ์ที่น่าสนใจ. กรุงเทพฯ : ศูนย์รวม ข่าวเอกลักษณ, 2530.

เรื่องของเจ้าพระยามหิธร. (ลออ ไกรฤกษ์). พระนคร : โรงพิมพ์ศรีนคร, 2499.

เลขาวิจารณ์, หลวง. ผู้รวบรวม. รวมปาฐกถาซึ่งแสดงที่สามัคยาจารย์สมาคมตั้งแต่ พ.ศ. 2470-2474. พระนคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2474.

เลื่อน สรภัยวนิช. ฝันร้ายของข้าพเจ้า. พระนคร : สำนักพิมพ์สรภัย, 2512.

วิจิตรมาตรา, ขุน. 80 ปีในชีวิตข้าพเจ้า. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ขุนวิจิตรมาตรา 9 ตุลาคม 2523.

วิจิตรวาทการอนุสรณ์, เล่ม 2. พระนคร : รัชดาภิเษกการพิมพ์, 2505.

วิจิตรวาทการ, หลวง. การเมืองการปกครองของกรุงสยาม. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยใหม่, 2475.

_____. คณะการเมือง. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยใหม่, 2475.

_____. ประมวลเรื่องการเมืองต่างประเทศ. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2475.

_____. รวมปาฐกถาซึ่งแสดงที่สามัคยาจารย์สมาคม ตั้งแต่ พ.ศ.2470 ถึง พ.ศ.2474. พระนคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2476.

_____. ศิลาจาริก. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2477.

วิชัย บำรุงฤทธิ์, ผู้รวบรวม. บันทึกนักปฏิวัติไทย. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517.

วิชัย ประสงค์. เบื้องหลังการสวรรคต ร. 8. พระนคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2508.

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ และคณะ. คณะราษฎรในประวัติศาสตร์ไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาผลงานวิจัยทางประวัติศาสตร์ ครั้งที่ 1 โดยสำนักวิจัยและพัฒนา ร่วมกับ คณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยเกริก 9-10 พฤษภาคม พ.ศ.2528.

วิเทศกรณีย์, ยุทธราชย์. พระนคร : ประชาคม, 2501.

_____. ยุคทมิฬ. พระนคร : โอเดียนการพิมพ์, 2503.

_____. เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ดาวนโหลดจากรมเน-TUDC โดย นายกฤตธน พวกยะ หมดยุ อายุ 12/04/2564
รวมการพิมพ์, 2508.

วิลาศวงศ์ พงสะบุตร. ประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.

วุฒิชัย มูลศิลป์. แนวความคิดทางการศึกษาไทย 2411-2475. กรุงเทพฯ : พันนี้พับบลิชชิง, 2526.

วุฒิชัย มูลศิลป์ และโกวิท วงศ์สุรวัฒน์. บรรณาธิการ. การปฏิวัติครั้งสำคัญของโลก. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526.

ศักดิ์ ไทยวัฒน์. เกร็ดการเมืองบางเรื่องของจอมพลป. พิบูลสงครามกับข้าพเจ้า. ซี.พี. การพิมพ์ ม.ป.ป.

ศิริรัตนบุษบง, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. พระประวัติสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต. กรุงเทพฯ : บริษัท จันทวนิชย์ จำกัด, 2524.

สทินเนอร์, วิลเลียม เจ. สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการแปล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529.

สงบ สุริยันทร์. ประวัติ 11 นายกรัฐมนตรี. พระนคร : ประจักษ์การพิมพ์, 2513.

สังข์ พัดไธทย. ความนึกในกรุงขัง. พระนคร : บริษัท ประสานชัยสิทธิ์, 2499.

———. สึกไทยในร้อยปี 2385-2485 พระนคร : อักษรเจริญทัศน์, 2487.

สังคีต พิริยะรังสรรค์. ประวัติการต่อสู้ของกรรมกรไทย. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2529.

สนธิ เดชานันท์, ผู้รวบรวม. แผนพัฒนาการเมืองไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเชม, 2519.

สนธิ เจริญรัฐ. โอ้ว...อาณาประชาราษฎร์. พระนคร : แพรพิทยา, 2507.

สมบัติ จันทรวงศ์ และรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. บรรณาธิการ. รักเมืองไทย. เล่ม 1. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519.

สมบุรณ์ วรพงษ์. ยึดรัฐบาล. พระนคร : โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2500.

สัมภาษณ์พิเศษ ๗๗ ปี ปรีดี พนมยงค์ ในโอกาสครบรอบ 48 ปี แห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2523. สัมภาษณ์โดย ผู้แทนสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน. กรุงเทพฯ : หจก.เกษมการพิมพ์, 2523.

สมุทร สุรักษะ. 26 การปฏิวัติไทยและรัฐประหาร. พระนคร : โรงพิมพ์สี่การพิมพ์, 2507.

สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย. เบื้องแรกประชาธิปไตย : บันทึกความทรงจำของผู้ที่อยู่ใน

เหตุการณ์สมัย พ.ศ.2475-2500. พระนคร : มิตรนราการพิมพ์, 2516.

สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทย

ระหว่าง พ.ศ.2481-2492. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2532.

สว่าง ลานเหลือ. 37 ปี แห่งการปฏิวัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2514.

สารานุกรมประพันธ์, หลวง. บันทึกการเมือง. พระนคร : ม.ป.ท., 2479.

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รวมกฎหมายรัฐธรรมนูญ (2475-2521), กรุงเทพฯ : รัฐสภา, 2523.

สำราจ กาญจนสิทธิ. ท.ส. เจ้าคุณทรงสุรเดช. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประมวลสาส์นสยาม,
ม.ป.ป.

สิริ เปรมจิตต์, ชีวิตและงานของพลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
บำรุงนุกุลกิจ, 2521.

สุชิน ดันติกุล. รัฐประหาร พ.ศ.2490. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.

สุนทรী อาสะไวย์. ประวัติคลองรังสิต : การพัฒนาที่ดินและผลกระทบต่อสังคม พ.ศ.2431-
2457. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

สุพจน์ ดำนตรกุล. พระปกเกล้าฯ กับ คณะราษฎร. กรุงเทพฯ : จีวรวรรณสรณ์, 2526.

_____. (ผู้รวบรวม), พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชจรัส พูดถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์
เกี่ยวกับนายปรีดี พนมยงค์ และจอมพล ป. พิบูลสงคราม กรุงเทพฯ : สิริพร
การพิมพ์, 2522.

_____. นักการเมือง รัฐบุรุษอาวุโสปรีดี พนมยงค์ ถิ่นภัยการรัฐประหาร 2490. กรุงเทพฯ
: ประจักษ์การพิมพ์, 2516.

เสลา เระจุจิ. ประสพการณ์ 34 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย. พระนคร : แพร่พิทยา, 2509.

_____. 1 ศตวรรษหนังสือพิมพ์ไทย. พระนคร : รวมสาส์น, 2510.

เสวรักษ์ (ร.ท. จงกล ไกรฤกษ์). ตัวยายแต่ซื่อซ้ง. พระนคร : เกื้อกูลการพิมพ์, 2508.

เสถียน สุภโสภณ. ชีวิตทางการเมือง ของ พ.อ.พระยาอุทิศอินทร์. พระนคร : วัชรินทร์
ดาวโรจน์การพิมพ์, 2514. โดย นายฤทธิธ ผนวกะ หมดอายุ 12/04/2564

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ชุมมนวรรณคดีการเมือง. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2511.

- ไสว สุทธิพิทักษ์. ดร.ปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2526.
- หัตถ์ ดาวเรือง. เบื้องหลังสังหารโหด 4 อดีตรัฐมนตรี (ชีวิตและงานของสื่ออดีตรัฐมนตรี),
พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2508.
- หลุย ศรีวัตร. ประชาธิปไตย 17 ปี. พระนคร : โรงพิมพ์วิบูลกิจ, 2493.
- เหรียญ ศรีจันทร์, ร.ต. และ เนตร พูนวิวัฒน์, ร.ต. กบฏ ร.ศ.130. กรุงเทพฯ : ศูนย์กลาง
นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, 2517.
- โหมรอนราญ, หลวง. เมื่อข้าพเจ้าก่อการกบฏ. พระนคร: โรงพิมพ์นครชัย, 2492.
- อ. พิบูลสงคราม. จอมพล ป. พิบูลสงคราม. 5 เล่ม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มนตรี, 2518.
- อัคราพร กุฑมพิสมัย. ปัญหาภายในสังคมไทยก่อนการปฏิวัติ 2475 : ภาพสะท้อน
จากงานเขียนทางหนังสือพิมพ์. เอกสารวิจัยอันดับที่ 28 สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- อนุสรณ์ในงานวันพระราชทานเพลิงศพ พลโททาจ กาจสงคราม. พระนคร : โรงพิมพ์
กรมการทหารสื่อสาร, 2510.
- อนุสรณ์ในงานวันพระราชทานเพลิงศพ หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต (ถ้วน จินตะคุณ). พระนคร
: โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์การพิมพ์, 2507.
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรีหลวง อภัยวงศ์. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์,
2511.
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์. พระนคร : ศูนย์การพิมพ์, 2512.
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรีหลวงจอบกระบวนยุทธ (แช่ม กระบวนยุทธ).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2520.
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอกช่วง เชวงศักดิ์สงคราม. พระนคร : แผนก
แผนภาพและการพิมพ์, 2505.
- อนุสรณ์ พลตรีไชย ประทีปเสนา. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2505.
- อนุสรณ์ ศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2510.
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงเดชาดิวงค์วรวิวัฒน์(ม.ล.กรี เดชาดิวงค์). พระนคร
: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2490.
- ดาวน์โหลดจากระบบ TUDC โดย นายกฤตธรม พวงทะนุ หมดอายุ 12/04/2564
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาอำมาตย์โท พระยาเทพวิบุรพหลสุธาธิบดี
(บุญช่วย วณิกกุล). พระนคร : โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2493.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาเสวกตรี พระยาปรีดานฤเบศร์ (พัก พันธุ์พัก).

พระนคร : มงคลการพิมพ์, 2508.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ (วัน จามรมาน). พระนคร

: มงคลการพิมพ์, 2510.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายแนบ พหลโยธิน. พระนคร : กรมธนารักษ์

กระทรวงการคลัง, 2515.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี พระยาพิไชยสงคราม (แก้ป สรโยธิน).

พระนคร : โรงพิมพ์การรถไฟ, 2510.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.อ. พระพิณจันทดี (พิณจ อินทรสูต). พระนคร

: โรงพิมพ์จันทร์, 2513.

อนุสรณ์ในพิธีบรรจุมูลนิธิ ๖๖๖ จอมพล ป. พิบูลสงคราม. พระนคร : โรงพิมพ์กัณฑ์ประดิษฐ์,

2507.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพจอมพล ผิน ชุณหะวัณ. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์,

2516.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงรณสิทธิพิชัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยพัฒนา

การพิมพ์, 2516.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพระยาวงศาอนุประพัทธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

โสภณพิพรรธนากร, 2484.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นาวาโท พระวิจิตรลชัย (จันทร์ วิจิตรลชัย). พระนคร

: โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2511.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี พระยาสุรยุทธเสนี (กระแสด ประวาหะ-

นาวิน). พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2526.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง สุนทระกุล).

พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายนาวาตรี หลวงสุทธาลัย (บุ่ง สุทธาลัย). พระนคร

: โรงพิมพ์การศาสนา, 2508.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี สงวน รุจิราภา. พระนคร : โรงพิมพ์อุดม,

2499.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือตรี หลวงสังวรยุทธกิจ (สังวร สุวรรณชีพ).

กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2513.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือเอก สินธุ์ กมลนาวิน. 2 เล่ม กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2520.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตำรวจโท หลวงโหมรอนราญ. กรุงเทพฯ : บุญส่ง

การพิมพ์, 2520.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจเอก อุดุล อุดุลเดชจรัส. พระนคร : โรงพิมพ์

ตำรวจ, 2513.

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี พระยาอานุกาฬไตรภพ (จำรัส เทพหัสดิน

ณ อุรุยา). พระนคร : กรมแผนที่ทหารบก, 2504.

เอกสารการสัมมนาวิชาการเรื่อง รัตนโกสินทร์ : การเมืองการปกครองสมัยประชาธิปไตย.

ณ ห้องประชุมหอสมุด วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วันที่ 13-15 ธันวาคม 2532.

ฮอลล์, ดี.จี.อี. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. เล่ม 2. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ

อานันท์ กาญจนพันธ์ บรรณาธิการแปล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์

และมนุษยศาสตร์, 2522.

บทความภาษาไทย

กอบแก้ว สุวรรณหัต-เพียร. “การเขียนประวัติศาสตร์แบบชาตินิยม : พิจารณาหลวงวิจิตร

วาทกร.” วารสารธรรมศาสตร์ 6 : 1 (มิถุนายน-กันยายน 2519) : 149-180.

“การเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศสยาม.” นาวิกศาสตร์ 15 : 8 (สิงหาคม 2475) : 1744-

1788-16 : 2 (กุมภาพันธ์ 2475) : 305-310.

เกษม สิริสัมพันธ์ และนิออน สนิทวงศ์. “แนวพระราชดำริทางการเมืองในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 5 : 3 (ธันวาคม-กุมภาพันธ์ 2511)

: 25-44.

ดาวนโหลดจากระบบ TUDC โดย นายฤทธิธนา พวงกะ หมดอายุ 12/04/2564
จิตราภรณ์ สุทธาวาส. “ทหารกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.” เอกสารโรเนียว

โครงการประวัติศาสตร์เสนา วิทยาลัยครูเชียงใหม่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ

มหาวิทยาลัยพายัพ, น.ป.ป.

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. “ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.” วารสาร
ธรรมศาสตร์ 11 : 2 (มิถุนายน 2525) : 54-61.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. “ปรีดี พนมยงค์ กับการเมืองไทย.” จุลสารโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ 3 : 3 (เมษายน-มิถุนายน 2519) : 76-81.
- _____. “ผู้นำแต่ละรุ่นในประวัติศาสตร์.” วารสารธรรมศาสตร์ 3 : 3 (พฤษภาคม 2517) :
94-115.
- _____. “แกะรอยพระเจ้าช้างเผือก.” ศิลปวัฒนธรรม 2 : 14 (ธันวาคม 2523) : 26-33.
- ณรงค์ พ่วงพิศ. “การเมืองไทยสมัยใหม่ยุคปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก.” วารสาร
ประวัติศาสตร์ 3 : 3 (กันยายน-ธันวาคม 2521) : 1-23.
- _____. “150 ปี ของการประนีประนอมทางการเมืองในหมู่ผู้นำไทย.” วารสารประวัติศาสตร์
5 : 3 (กันยายน-ธันวาคม 2524) : 1-33.
- ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. “พระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรีคนแรกของไทย.” รัฐสภาสาร
36 : 6 (มิถุนายน 2527) : 60-80 ถึง 36 : 10 (ตุลาคม 2527) : 78-84.
- ทานานัน, ชีเกฮารุ. “การชลประทานเพื่อการเกษตรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย.” วารสาร
ธรรมศาสตร์ 5 : 2 (ตุลาคม 2518-มกราคม 2519) : 85-94.
- ธงชัย วินิจจะกูล. “กำเนิดประชาธิปไตยไทย : คำอธิบายสองแนวทาง.” จดหมายข่าวมูลนิธิ
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 3 : 3 (กันยายน 2532).
- ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. “การเมืองไทยในระบบสภาผู้แทนราษฎร : การเลือกตั้งครั้งแรก
พ.ศ.2476.” ศิลปวัฒนธรรม 9 : 8 (มิถุนายน 2531) : 62-85. และ 9 : 9 (กรกฎาคม
2531) : 68-75.
- _____. “การเรียกร้องดินแดน พ.ศ.2483 : พิจารณาปัจจัยภายในเชิงคำอธิบาย.” สมุด
สังคมศาสตร์ 12 : 3-4 (กุมภาพันธ์-กรกฎาคม 2533) : 23-83.
- _____. “คดีกบฏ พ.ศ.2482 : บทสรุปของการต่อสู้ทางการเมืองหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง,” เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการเรื่อง 50 ปี อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
: ทบทวนประวัติศาสตร์คณะราษฎร จัดโดย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ.2532 ณ ห้องประชุมชั้น 7 ตึกเอนกประสงค์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ดาวเหนือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นายกฤตธน พวกะ หมดอายุ 12/04/2564
- _____. “1 ปีหลังการปฏิวัติ 2475” รัฐศาสตร์สาร 17 : 2 (2535) : 1-66.

- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “กบฏบวรเดช : การเมืองของประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ของการเมือง.” วารสารธรรมศาสตร์ 13 : 1 (มีนาคม 2527) : 92-118.
- _____. “ความนึกคิดของราษฎรต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 2470.” วารสารธรรมศาสตร์ 14 : 3 (กันยายน 2528) : 94-133.
- _____. “ระบอบรัฐธรรมนูญ จอมพล ป. พิบูลสงคราม : การก่อรูปของแนวความคิด และความหมายการเมือง.” รัฐศาสตร์สาร 14 : 3-15 : 1 (กันยายน 2531-เมษายน 2532) : 228-274.
- _____. “การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ของสยาม : พรหมแดนแห่งความรู้.” วารสารธรรมศาสตร์ 11 : 2 (มิถุนายน 2525).
- นรนิติ เศรษฐบุตร. “ทหารในฐานะนักเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัย พิจารณากรณีการเปลี่ยนแปลง พ.ศ.2475.” วารสารสังคมศาสตร์ 15 : 2 (เมษายน-มิถุนายน 2521).
- นิยม สุครองแพ่ง. “นายร้อยโท ขุนศรีศรากร ผู้อุทิศให้กับการปฏิวัติ.” ศิลปวัฒนธรรม 5 : 8 (มิถุนายน 2527) : 6-21.
- ปัญญาคุณ ปุณณะวังโส, พระ (อดีต พล.ต.ต.ชลอ ศรีศรากร) “ทำไมจึงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.” วารสารธรรมศาสตร์ 3 : 1 (มีนาคม 2527) : 82-91.
- พรชัย คุ่มทวีพร. “เจตนารมณ์ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 และการวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์.” วารสารธรรมศาสตร์ 13 : 4 (ธันวาคม 2527) : 51-81.
- มนตรี ตราโมท, “ประวัติเพลงสรรเสริญพระบารมีและเพลงชาติ,” วารสารศิลปการ 16 : 2 (กรกฎาคม 2512), : 78.
- มนัสชัย นำทรงพล. “สาเหตุการปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475.” ปาจารย์สาร 8 : 3 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2524) : 12-24.
- มัทนา เกษกมล. “การเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 14 : 3-4 (เมษายน-พฤษภาคม 2519).
- วัลย์วิภา จรูญโรจน์, ม.ล. “แนวพระราชดำริทางการเมืองของรัชกาลที่ 7 (พ.ศ.2468-2475).” วารสารประวัติศาสตร์ 1 : 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2519) : 20-34.
- _____. “เบื้องหลังการลาออกจากราชการเสนาบดีกระทรวงกลาโหมของพระองค์เจ้าบวรเดชในปี พ.ศ.2475.” วารสารธรรมศาสตร์ 6 : 3 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2520) : 4-26.

สมเกียรติ วันทะนะ. “รัฐสมบูรณาญาสิทธิในสยาม 2435-2475.” เอกสารโรเนียวปาฐกถาทางวิชาการของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย : 19 มีนาคม 2525.

“สัมพันธเสนีย์ เสาวพงศ์.” ชีวิตบ้านเรา 2 : 6 (กรกฎาคม 2523)

สรศักดิ์ งามจรรกุลกิจ. “แผนการบุกของญี่ปุ่นกับบทบาทนายกรัชมุนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม.” เก็บความและเรียบเรียงจากคำให้การของ พ.อ.อิโรมิชิ ยาฮารา อดีตผู้ช่วยทูตทหารบกประจำสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ (พ.ศ.2484). ศิลปวัฒนธรรม 7 : 9 (กรกฎาคม 2529).

_____. “ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทย.” ศิลปวัฒนธรรม 10 : 3 (มกราคม 2532), หน้า 38-57.

สุเทพ สุนทรเทศซ์. “จากบรรณาการสู่ศูนย์รวมอำนาจ : วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอุดมการณ์ในยุครัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325-2475).” สังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) 6 : 1 (เมษายน-กันยายน 2525) : 133-148.

สุภา ศรีชัย. “ปฏิวัติ 24 มิถุนา ยุทธวิธีการรัฐประหารครั้งแรกของไทย. ปาจารย์สาร 8 : 3 (มิถุนายน-กรกฎาคม 2524) : 25-31.

สุวิมล ชาญมานนท์. “การจำกัดอิทธิพลชาวจีนในสมัยรัชกาลที่ 6.” วารสารธรรมศาสตร์ 4 : 1 (มิถุนายน-กันยายน 2517) : 70-82.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. “ความจำเป็นทางประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหว 24 มิถุนายน 2475.” วารสารธรรมศาสตร์ 11 : 2 (มิถุนายน 2525) : 62-68.

เสถียร สุกใสณ. “ชีวิตการต่อสู้ของพระยาทรงสุรเดช.” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 19 : 27 (7 มกราคม 2516) : 15-16, 44 ถึง 21 : 39 (16 มีนาคม 2518) : 15-16, 32.

วิทยานิพนธ์

กนกวลี ชูชัยยะ. “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475-2524.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

กรพันธุ์ ทวีดา. “บทบาททางการเมืองของกลุ่มผู้นำในกองทัพเรือไทย พ.ศ.2449-พ.ศ.2494.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528.

- จิตรารณณ์ ไชยกันหา. “การจัดการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2468-2477).” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2521.
- แจ่มจันทร์ วงษ์วิเศษ. “การปรับปรุงกองทัพไทยตามแบบตะวันตกตั้งแต่ พ.ศ.2394-2475.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2519.
- เฉลิม มลิลา. “รัฐประหาร พ.ศ.2500.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2517.
- ชาญชัย รัตนวิบูลย์. “บทบาทของอภิรัฐมนตรีสภาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.” *วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร*, 2519.
- ถนอมจิต มีชี้น. “จอมพล ป. พิบูลสงครามกับงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ.” *วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 2532.
- เทียมจันทร์ อ่ำแหว. “บทบาททางการเมืองและการปกครองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ.2475-พ.ศ.2487).” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2521.
- ธงชัย พึ่งกันไทย. “ลัทธิคอมมิวนิสต์และนโยบายต่อต้านของรัฐบาลไทย พ.ศ.2468-2500.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2520.
- ธานี สุขเกษม. “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ.2482-2488).” *วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร*, 2520.
- อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. “รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ.2476.” *วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 2534.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาของการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามระหว่าง พ.ศ.2470-2480.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2527.
- นัยนา หงษ์ทองคำ. “พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะราษฎร.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2520.

- นิคม จารุมณี. “กบฏบวรเดช พ.ศ.2476.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- บุปผา ทิพย์สภาพกุล. “ทัศนคติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อนโยบายวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ.2481-2487).” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- พรรณี บัวเล็ก. “การเติบโตและการพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (2475-2516).” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- พรเลิศ พันธุ์วัฒนา. “โครงการย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพฯ ไปเพชรบูรณ์ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.
- เพี้ยน อันชุกฤทธิ์. “รัฐบาลไทย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ปัญหาเสถียรภาพของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในช่วง พ.ศ.2498-2514.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- การดี มหาพันธ์. “การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2518.
- ภูธร ภูมะธน. “การศึกษาศาลพิเศษ พ.ศ.2476 พ.ศ.2478 พ.ศ.2481.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- ยุรารัตน์ พันธุ์ยุรา. “กองทัพอากาศกับการเมืองไทย พ.ศ.2480-2519.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- รัชณี กัลยานคุณาวุฒิ. “ที่มาของรัฐสภาไทย.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- รัสมิ ชาดะสิงห์. “บทบาทของพลเอกพระยาพลพลพยุหเสนาในฐานะนายกรัฐมนตรีในระบอบกบฏของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.2476-2481).” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- รัตน เมฆมนนทไพศุฑ. “การเมืองกับกฎหมายการพิมพ์ (พ.ศ.2453-2487).” วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

- วัลย์วิภา จรุงโรจน์, ม.ล. “แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- วรุณี โอสธารมย์. “การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ.2411-2475.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- วิภาลัย ธีรชัย. “การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของรัฐธรรมนูญไทยฉบับต่าง ๆ.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- วีณา มโนพิโมกษ์. “ความขัดแย้งภายในคณะราษฎร.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- สมโชค สวัสดิ์รักษ์. “ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา พ.ศ.2484-2488.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- สมปอง คงชัย. “วิกฤตการณ์ทางการเมืองของไทย ระหว่างปี พ.ศ.2475-2481.” วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- สดีไส ชันติวรพงษ์. “ประเทศไทยกับปัญหาอินโดจีนของฝรั่งเศส ค.ศ.1937-1947 (พ.ศ.2480-2490).” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร. “บทบาททางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475-2491.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- แสงเดือน ไสยวงศ์. “การขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของนายพันเอกหลวงพิบูลสงคราม (พ.ศ.2469-2481)” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุชิน ดันติกุล. “ผลสะท้อนทางการเมืองของรัฐประหาร พ.ศ.2490.” วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- สุดา กาเดอร์. “กฎเกณฑ์อันดับต้น.” วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

- สุธัชย์ อัมประเสริฐ. “ความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2491-2500).” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2532.
- สุพัตรา กอบกิจสุขสกุล, “การประกวดนางสาวไทย (พ.ศ.2477-2530)”, *วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 2531.
- สุเพ็ญ ศิริคุณ, “กบฏวังหลวง (26 กุมภาพันธ์ 2492).” *วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2518.
- สุพันธ์ บุญมานพ. “การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของหลวงพิบูลสงคราม ศึกษาเฉพาะ กรณีการกวาดล้างปักษ์ใต้ทางการเมือง พ.ศ.2481.” *วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2521.
- สุวดี เจริญพงศ์. “ปฏิกริยาของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการเคลื่อนไหวตามแนวความคิดประชาธิปไตยและสังคมนิยมก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2519.
- สุวิมล พลจันทร์. “กรมโฆษณาการกับการโฆษณาอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ.” *วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 2530.
- สุวิมล รุ่งเจริญ. “บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทยระหว่าง พ.ศ.2490-2501.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2525.
- อัจฉราพร กมฺพิสมัย. “กบฏ ร.ศ.130 : ศึกษากรณีการปฏิรูปทางการเมืองและการปกครองและกลุ่ม “ทหารใหม่.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2524.
- อัญชลี สุชาติ. “ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นของไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2484-2488).” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2525.
- อดุลย์ กอวัฒนา. “การลาออกของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อ 24 กรกฎาคม 2487.” *วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2518.

อุบล จิระสวัสดิ์, “สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง.” วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

หนังสือและบทความภาษาอังกฤษ

“American-Thai Relations.” U.S. Department of State Bulletin (19 August 1945), Anderson, Benedict. *Imagined Community : Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Thetford, Norfolk, 1983.

———. *In the Mirror; Literature and Politics in Siam in the American Era*. Bangkok : Duang Kamol, 1985.

Andrews, James M. *Siam 2nd Rural Economic Survey 1934-1935*. Bangkok, 1935.

Batson, Benjamin Arthur. *The End of the Absolute Monarchy in Siam*. Singapore : Oxford University Press, 1984.

———. (ed). *Siam's Political Future : Documents from the End of the Absolute Monarchy*. New York : Cornell University, Southeast Asia Program Data Paper no. 96, 1974.

———. “Siam and Japan : The Perils of Independence, from Southeast Asia under Japanese Occupation.” Yale University : Southeast Asia Studies. 1980.

Charivat Santaputra. *Thai Foreign Policy 1932-1946*. Bangkok. Charoen Wit Press, 1985.

Charnvit Kasetsiri. “The first Phibun Government and its Involvement in World War II.” *The Journal of the Siam Society* Vol. 62 part 2 (July 1974).

Coast, John. *Some Aspects of Siamese Politics*. New York : Institute of Pacific Relations, 1953.

Crosby, Sir Josiah. **Siam : the Crossroads**. London : Hollis and Carter, LTD., 1945.

———. "Observation on a Post War Settlement in Southeast Asia." **International Affairs** (July 11944),

Darling, Frank C. **Thailand and The United States**. Washington D.C. : Public Affairs Press, 1965.

———. "British and American Influence in Post-War Thailand." **Journal of Southeast Asian History** IV (March 1963).

Flood, Edward Thadeus. "Japan's Relations with Thailand : 1928-1941." Ph.D. Thesis, University of Washington (University Microfilms, Inc, Ann Arbor, Michigan), 1968.

———. "The 1940 Franco-Thai Border Dispute and Phibun Songkhram's Commitment to Japan." **Journal of Southeast Asian History**. Vol. X, No.2, September. 1969.

Girling, J.L.S. **The Bureaucratic Polity in Modernizing Societies**. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, Occasional paper No. 64, 1981.

———. **Thailand : Society and Politics**. Ithaca : Cornell University Press, 1981.

Haseman, John B. **The Thai Resistance Movement During the Second World War**. Northern Illinois University : Center For Southeast Asian Studies, 1978.

Ingram, James C. **Economic Changes in Thailand 1850-1970**. Stanford : Stanford University Press, 1971.

Jones, F.C. **Japan's New Order in East-Asia, Its Rise and Fall 1937-1945**. London : Oxford University Press, 1954.

Keyes, Charles F. **Isan : Regionalism in Northeastern Thailand**. Cornell University Southeast Asia Program ; 1967.

Landon, Kenneth Perry. **Siam in Transition**. London : Oxford University Press, 1939.

Lapomarede, Baron de. "The Setting of the Siamese Revolution." **Pacific Affairs** 7 : 3 (September 1934).

- Martin, James V., Jr. "Thai-American Relations in World War II." *The Journal of Asian Studies* Vol.22, No.4, (August 1963).
- McCoy, Alfred W. *The Politics of Heroin in Southeast Asia*. (New York : Harper and Row, 1972).
- Neuchterlein, Donald E. *Thailand and the Struggle for Southeast Asia*. New York : Cornell University Press, 1965.
- Ray, Jayanta Kumer. *Portraits of Thai Politics*. Orient Longman Ltd., 1972.
- Riggs, Fred W. *Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity*. Honolulu : East-West Center Press, 1966.
- Sarasas, Phra. *My Country Thailand*. Tokyo : Maruzen Company, 1942.
- Siffin, Williams J. *The Thai Bureaucracy : Institutional Change and Development*. Honolulu : East-West Center Press, 1966.
- Sivaram, M. *The New Siam in the Making : A Survey of the Political Transition in Siam 1932-1936*. Bangkok : Stationers Printiny Press, 1936.
- Skinner, William. *Chinese Society in Thailand*. New York : Cornell University Press, 1962.
- Stanton, Edwin F. *Brief authority; excursions of a common man in an uncommon world*, (London : Robert Hale, 1956),
- Supaporn Jarunpattana. *Siam-Japan Relations 1920-1940*. Tokyo : Institute of Developing Economics, Visiting Research Fellow Monograph Series No.159, 1989.
- Surachart Bumrungsuk. "United States Foreign Policy and Thai Military Rule, 1947-1977." Thesis Ph.d., Cornell University, 1985.
- Swan, William L. "Japanese Economic Relations With Siam : Aspects of Their Historical Development, 1884-1942." Ph.D. Dissertation, Australian National University, 1986.
- Terwiel, B.J., *Field Marshal Plaek Phibun Song Khrum*. St. Lucia : University of Queensl and Press, 1980.

- Thanet Aphornsuvan "The United States and the Coming of the Coup of 1947 in Siam" *Journal of the Siam Society* (Volume 75) 1987, pp.187-214.
- Thawatt Mokarapong. *History of the Thai Revolution : A Study in Political Behavior*. Bangkok : Chalermit, 1972.
- Thompson, Virginia. *Thailand : The New Siam*. New York : Paragon Book Reprint Corporation, 1967.
- Vella, Walter Francis. *Chaiyo! The Role King Vajiravudh and the Development of Thai Nationalism*. Honolulu : University Press of Hawaii, 1978.
- Vella, Walter Francis. *The Impact of the West on Government in Thailand*. (Berkley : California University Press, 1951.
- Wilson, David A. *Politics in Thailand*. Ithaca, New York : Cornell University Press, 1962.
- Wyatt, David K. *The Politics of Reform in Thailand : Education in the Reign of King Chulalongkorn*. New Haven : Yale University Press, 1969.
- Thailand : A Short History*. New Haven : Yale University Press, 1984.
- Zimmerman, Carle C. *Siam : Rural Economic Survey 1930-31*. Bangkok : The Bangkok Times Press, Ltd., 1931.

จาก

14 ถึง 6 ตุลาคม

ป่วย อังภากรณ์

เสน่ห์ จามริก

เบเนดิก แอนเดอร์สัน

เกรียงศักดิ์ เพชรพัฒน์

ดำเนินโดย

นิธิ เอียวศรีวงศ์

บรรณาธิการ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ดำรงศักดิ์ เพชรเลิศจันทร์

ภาพปกจากกระดาน TUDC โดย นายกฤษณ์ พงษ์ยะ พิมพ์อายุ 42/04/2564

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2562

อยุธยา

ประวัติศาสตร์และการเมือง
Ayutthaya : History and Politics

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
Charnvit Kasetsiri

บรรณาธิการ: อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
Editor : Thamrongsak Petchlert-anan

ดาวน์โหลดจากระบบ TUDC โดยนายชานเชน พวงยะ หมดอายุ 12/04/2564
ศูนย์ไทยศึกษา

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ปรีดี พนมยงค์

และ

4 รัฐมนตรีอีสาน
+ 1

Pridi Banomyong and 4 Isan Ministers + 1

บรรณาธิการ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อำนวยศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
Editors : Charnvit Kasetsiri Thamsak Petchlert-anan

จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับการเมืองไทยสมัยใหม่

Field Marshal Phibunsongkhram and Modern Thai Politics

ดำนทลจากรบบ TUDC โดย นายกฤตชน พาคณ

12/04/2564

บรรณาธิการ: ชรินทร์ พิชเชทอนันต์, วิมล พงศ์พนิตานนท์
Editors: Charnvit Petchler-anak, Phonpongsak Petchler-anak, Phongpanitanon

มูลนิธิส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่มนุษยศาสตร์
THE FOUNDATION FOR THE PROMOTION OF THAI STUDIES AND THE HUMANITIES TEXTBOOKS PROJECT

2475

การปฏิวัติสยาม

1932 Revolution in Siam

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
Charnvit Kaset Siri

ภาคผนวก : เอกสารประวัติศาสตร์ 2475
รวบรวมโดย ดำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
THE FOUNDATION FOR THE PROMOTION OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES TEXTBOOKS PROJECT

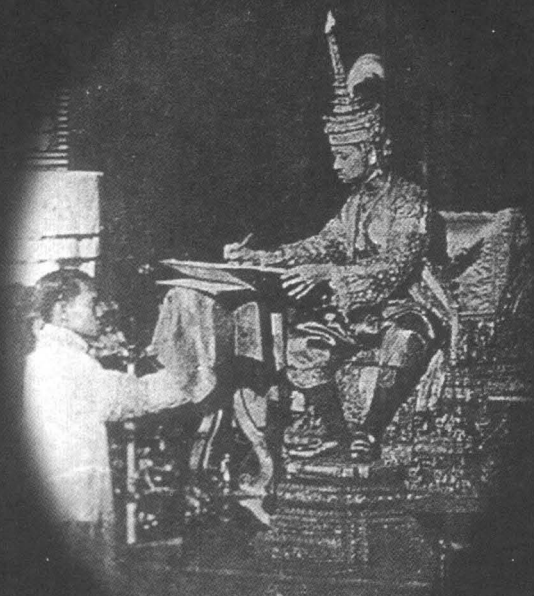
อวสาน

สมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสยาม

The End of the Absolute Monarchy in Siam

เบนจามิน เอ. บัทสัน

Benjamin A. Batson

ดาราบรรณาธิการแปลโดยกาญจณี ละอองศรี ยุพา ชุมจันทร์
คณะแปล พรรณงาม เก้าธรรมสาร สดใส ขันติวรพงศ์ ศศิธร รัชนิ ฌ อยู่ธยา

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
THE FOUNDATION FOR THE PROMOTION OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES TEXTBOOKS PROJECT

2475

และ 1 ปีหลังการปฏิวัติ

1932 Revolution and the Aftermath

ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์

Thamrongsak Petchlert-anan

หนังสือเล่มนี้เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาโทด้านประวัติศาสตร์
ภายใต้ชื่อเรื่อง “รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476” ที่แสดง
ให้เห็นว่า ปัญหาทางการเมืองหลังการปฏิวัติ 2475 นั้น เป็น
บทบาททางการเมืองที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง พระมหากษัตริย์
คณะเจ้านาย กลุ่มนิยมเจ้า กลุ่มอนุรักษนิยม และคณะราษฎร

จัดพิมพ์โดย

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร่วมกับ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ดาวน์โหลดจากระบบ TUDC โดย พิมพ์ครั้งแรก หมดอายุ 12/04/2564

24 มิถุนายน 2543

พม่า

ประวัติศาสตร์และการเมือง

Burma : History and Politics

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
Charnvit Kasetsiri

ดาวน์โหลดจากระบบ TUDC โดย นายกฤตชน พงกษะ หมดอายุ 12/04/2564

พม่า

กับการต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษ ค.ศ. 1885-1895
Burma's Struggle Against British Imperialism, 1885-1895

นินเนียนต์

Ni Ni Myint

แปล : ชลลภ สันทรพานิชย์

Translator : Chalab Sontornwach

๑ ด้านหลังจากฉบับ TU

๒ ด้านหน้าจากฉบับ TU

ประวัติศาสตร์ กัมพูชา

A HISTORY OF CAMBODIA

เดวิด แชนด์เลอร์
DAVID CHANDLER

แปล : พรรณงาม เกาชวรรณสาร สติไล ชันติวรพงศ์ วังเดือน นาราสัจจ์

พิมพ์ครั้งที่ 2

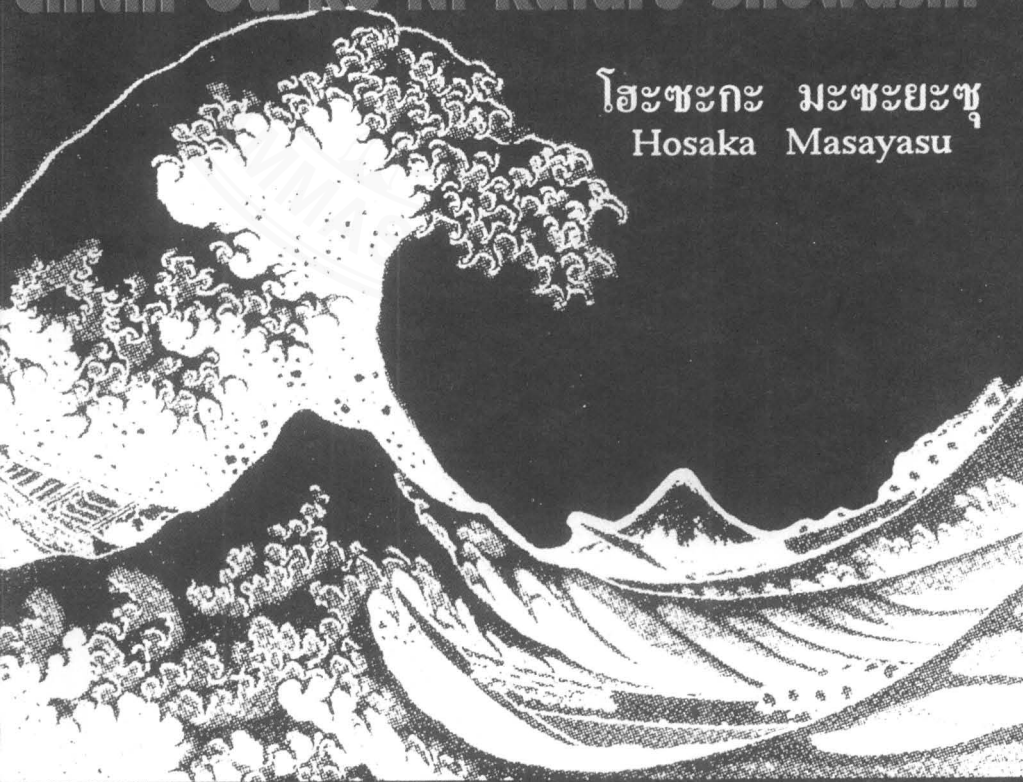
โครงการหนังสือชุด “คั่นห้องส่องญี่ปุ่น”
Publication Series “Japanese Mirrors”

ญี่ปุ่นสมัยโชวะ

ประวัติศาสตร์บอกเล่าจากพ่อสู่ลูก

Chichi Ga Ko Ni Kataru Showashi

โฮะซะกะ มะซะยะซุ
Hosaka Masayasu

ผู้แปล : สร้อยสุดา ณ ระนอง ปราณี จงสุจริตธรรม
Translators : Soysuda Na Ranong Pranee Jongsutjarittam

DAIDO THE DAIDO LIFE FOUNDATION

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
THE FOUNDATION FOR THE PROMOTION OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES TEXTBOOKS PROJECT

พิมพ์ครั้งที่ 2

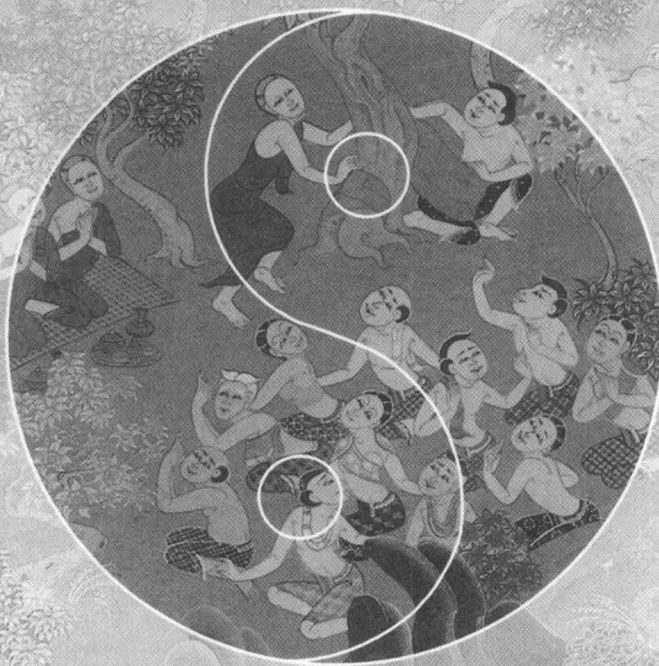
หนังสือที่ได้รับรางวัล TTF AWARD เกียรติยศ

สิทธิมนุษยชน

เกณฑ์คุณค่าและฐานความคิด

HUMAN RIGHTS : VALUE AND CONCEPTS

เสน่ห์ จามริก
Saneh Chamarik

บรรณาธิการ : ศรีประภา เพชรมีศรี

คำนำ : ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

ผลิตจากกระบวนการ TUDC โดย นายถิรเดช หงษ์ยะ หมดอายุ 12/09/2564

มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย

ประวัติศาสตร์เมืองไทย : 2475-2500

ประวัติศาสตร์เมืองไทย : 2475-2500 ของ **ชาญวิทย์ เกษตรศิริ** เป็นงานวิชาการทางประวัติศาสตร์ที่ให้ความหมายต่อเหตุการณ์และปรากฏการณ์สำคัญๆ ทางการเมืองไทย มากกว่าที่จะเพียงนำเสนอว่าเกิดอะไรขึ้นและเกิดขึ้นเมื่อไหร่เท่านั้น แม้ว่าโดยช่วงเวลาของงานศึกษานี้จะครอบคลุมช่วงเวลาเพียง 25 ปี คือยุคสมัยคณะราษฎร (2475-2490) และยุคสมัยคณะรัฐประหาร (2490-2500) แต่กล่าวได้ว่าเป็นหนังสือที่ได้ให้ภาพของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองไทยนับแต่สมัยการปฏิรูปการปกครองประเทศตามแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 ตลอดทั้งยังให้แนวความคิดต่อการเข้าใจพลวัตทางสังคมการเมืองไทยที่เกิดขึ้นเป็นพลังมหาชนในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 โดยภาพรวมนั้น ประวัติการเมืองไทยยุคใหม่ที่มีความต่อเนื่องกว่าศตวรรษจากปี 2435 จนถึงปัจจุบันก็สามารถกล่าวสรุปจากแนวความคิดในหนังสือเล่มนี้ได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยเป็นผลจากการต่อสู้เคลื่อนไหวของ 3 กลุ่มพลัง คือ พลังกษัตริย์นิยม-จารีตนิยม พลังรัฐข้าราชการ และพลังนอกระบบราชการ โดยมีมหาอำนาจภายนอกเป็นปัจจัยแทรกแซงที่สำคัญ

เกี่ยวกับผู้แต่ง

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เกิด 6 พฤษภาคม 2484/1941 ปีแห่งสงครามโลกครั้งที่ 2 ในเอเชียและไทย เติบโตในยุคสมัยที่การเมืองไทยพัฒนาเข้าสู่ความเป็นเผด็จการทหารสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม สำเร็จการศึกษาด้านรัฐศาสตร์การทูต ธรรมศาสตร์ (อดีต มธก.) ในปีเดียวกันกับการออกสัญกรณในตำแหน่งนายกรัชมณตรีของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่กลายเป็นจอมเผด็จการที่ถูกยึดทรัพย์ (2506/1963) ได้รับทุนในยุคมัยอิทธิพลอเมริกันในเมืองไทยไปศึกษาต่อจนจบปริญญาเอกด้านประวัติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยคอร์เนล ด้วยวิทยานิพนธ์เรื่อง *"The Rise of Ayudhya : A History of Siam in the Fourteenth and Fifteenth"* กลับคืนสู่ประเทศโดยเริ่มสอนหนังสือที่สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มธ. พร้อมๆ กับการเป็น 1 ใน 100 ของผู้ลงชื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญจากรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จนกลายเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516/1973 แต่อีก 3 ปีต่อมาก็ต้องลี้ภัยหนีหลังเหตุการณ์การฆาตกรรมหมู่กลางพระนครรัตนโกสินทร์ 6 ตุลาคม 2519/1976 "ไปอยู่ญี่ปุ่น" หนึ่ง เคยเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2537-38/1994-95 ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มธ. และเป็นผู้อำนวยการโครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค (อบส. 5 ภายใต้ สกว.) ผลงานสำคัญ คือ *"จาก 14 ถึง 6 ตุลา"* (2541/1998) และ *"อยุธยา : ประวัติศาสตร์และการเมือง"* (2542/1999)

ดาวน์โหลดจากระบบ TUDC โดย บัญชีอุดร พงษ์ขันธ์ เมื่อวันที่ 12/04/2564

ISBN 974-88328-2-1

9 789748 832821